

1957 чылда РСФСР-ниң улус ажил-агыйының хөгжүлдесиниң Күрүнө планының күүселдесиниң түннелдериниң дугайында

РСФСР-ниң Төп статистика эргелелиниң дыңнадыы

Совет Эмелдеиниң коммунист партиясының XII съездининиң төгүдүгү шийтпирлерин ботандырыпшыаан, Россия Федерациясының ажилы чонлары 1957 чылда ажил-агый болгаш културга тургузушкунууну бугу адырларынга чаа-ча чедимшилерин чедип алган.

СЭКП ТБ-ның февраль пленумунуң болгаш СССР-ниң Дөди Советиниң чедип сессиясының шийтпирлеринге күүштүр үлетпирү болгаш туудуу эргелен башкара-рын аде тургузарын чорутканы, экономиктагы администра-тивтик районларын айы-биле улус ажил-агыйының Чө-вүлдесиниң тургусканы болгаш өвделешкен республика-ларның эргелерин калбартыш бугу үлетпирлерге удуртулган чокчулашкан, улус ажил-агыйында бар турар кулаар-ларны ажиллаарын экижидер арганы берген, ажилы чон-ларның инициативасын улам илай калбаа-биле төгүдери калдырып, күрүне планының чедимшилерин күүсетти-неринге дуалаан. Республика үлетпирүни кылып үндү-рүп турар продукцияның бот-десини элден өскөн. Аггы үеде РСФСР-де бугу үлетпир продукцияның барык шун-туу РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлдесинге чагырткан үлетпир черлери бүдүрүп үндүрүп турар болган.

Улус ажил-агыйының Чөвүлдесиниң үлетпирүгүни ишти продукция РСФСР-ниң девискэринде турар үлет-пирүни ишти продукцияның дөрттүгү үш кезин хирези болуп турар. РСФСР-де каң, прокат, пара металлдарын бугу бүдүрүлгези барык шунтуу, шой, өнүг металлдар, цемент, минералдыг удобренелер, автомобильдер, тракторлар, бус турбиналары, металлургия дерилгезин бүдүрүлгези шунтуу, нефтиниң бугу тывыжы, көмүр даш тывыжының 97 хуузу, өстөр бүдүрүлгезиниң 98 хуузу, хем болгаш киле адиктер бүдүрүлгезиниң 73 хуузу, эйтиң үлетпир бүдүрүл-гезиниң 80 хуузу, мал саржаанын бүдүрүлгезиниң 89 хуузу болгаш чыгырын бугу бүдүрүлгези улус ажил-агыйының Чөвүлдесиниң чагыртканында турар үлетпир бүдүрүлгезер-де мөөнөттүгөн.

РСФСР-ниң девискэринде капитал салымшынарары ишти хемчээлинге республика үлетпирүни бот-десини 1956 чылда 26 хуу турганында 1957 чылда 71 хууга четкен. Улус ажил-агыйының Чөвүлдесиниң капитал салымшынары РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлдесинге ча-гырткан улус ажил-агыйының бугу адырларында капитал салымшынарарының ишти хемчээлинги үштү ий кезе болган.

РСФСР-ниң улус ажил-агыйының болгаш културалы-нын тус-тус адырларын төгүдөр планының күүселдесин дараазында саннар-биле тодаргайттынып турар:

1. УЛЕТПҮР

1. Россия Федерациясының үлетпирү ишти продукцияны болгаш чугула кылгыларын хей итүтүгүн бүдүрери-нин чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен. Үлетпир про-дукцияны бүдүрүп үндүрүлгезиниң планы республиканын и-ниги биле-даа, база ол ишкеш РСФСР-ниң Министрлер Чө-вүлдесинге чагырткан үлетпирү-даа талазы-биле 104 хуу күүсеттинген. Продукцияны ниши бүдүрүп үндүрери 1956 чыл-биле деңизерге 10 хуу көвүдээн. Баштайгы сан-медэ-лериниң буугаар алырга, бүдүрүлгезиниң чепсек-херекселерин бүдүрери 11 хуу, а херексел чүүдлерин бүдүрери 8 хуу өскөн.

1957 чылдың ишти чартымында, тодаргайлаарга үлетпир-ү эргелен башкарамын аде организастаанының соода планын ооналгалар оң мурунда өрткөн чылдың чөгүтү үеи-биле деңизерге оң өки күүсеттинген турган. 1956 чылдың ишти чартымында ниши продукцияны талазы-ба-де план 102 хуу күүсеттинген турган, а 1957 чылдың ишти чартымында 104 хуула ажит күүсеттинген.

Күрүне үлетпирүниң бугу кол-кол адырларын планын күүсеткен болган 1956 чылда болаарга, продукцияның өздүгүн мындаг болган:

	1956 чыл-биле деңизерге	1957 чылда хуу-биле
Кара металлургия	106	106
Өнүг металлургия	110	110
Хөвүр даш үлетпирү	106	106
Нефть тывыжының үлетпирү	120	120
Нефтин ажилдап кылыр үлетпир	121	121
Электростанциялар	110	110
Машина туудушкуну болгаш металлды ажилдап кылмыр	114	114
Кимья болгаш резин үлетпирү	110	110
Маш, саазым болгаш иашты ажилдап кылмыр үлетпир	109	109
Тудуг материалдарының бүдүрүлгези	122	122
Чийа үлетпир	105	105
Аш-чөм үлетпирү	110	110
Оң иштинде:		
Эт үлетпирү	116	116
Саржаг, сыр кылыр үлетпир болгаш өске-даа сүт продуктуларын бүдүрүлгези	119	119
Улус ажил-агыйының Чөвүлдесиниң үлетпирү ишти продукцияны бүдүрери чыл планын 104 хуу күүсеткен болган продукцияны бүдүрүп үндүрери 1956 чыл-биле деңизерге барык 11 хуу күүсеткен. 1957 чылда улус ажил-агыйының Чөвүлдесиниң үлетпирү продукцияны бүдүрери чыл планын мывчалар күүсеткен:		
Улус ажил-агыйының Чөвүлдесиниң планын күүсеткенин хуузу	1957 чылдың	1956 чылда болаарга 1957 чылда хуу-биле
Алгай	101	115
Амур	106	113
Архангельск	101	103
Астрахань	102	100
Башкар	103	119
Белгород	102	115
Брянск	106	117
Бурят-Модд	101	102
Владимир	103	110
Вологда	108	121
Воронез	105	113
Горький	104	107
Дагестан	106	113
Иваново	103	104
Иркутск	104	118
Калардин-Валдар	106	112
Калининград	105	114
Калинин	107	115
Калуга	105	116
Камчатка	114	122
Карае	102	113
Кемерово	102	107
Киров	102	112
Костя	103	108
Кострома	106	110
Краснодар	109	116
Красноярск	102	113
Кубышев	104	122

Курган	102	119
Курск	100,9	122
Ленинград	105	110
Липецк	103	114
Магадан	109	106
Марий	106	122
Мордв	106	124
Москва (область)	105	110
Москва (хоорай)	105	105
Мурманск	102	94
Новосибирск	101	114
Омск	103	121
Оренбург	103	112
Орел	105	117
Пенза	104	118
Пермь	103	109
Приморье	116	122
Ростов	105	112
Рязань	107	126
Саратов	103	113
Сахалин	109	107
Свердловск	103	107
Сонгу-Осетия	102	106
Ставрополь	109	116
Смоленск	107	116
Тамбов	103	114
Тамбов	105	112
Татар	103	116
Томск	103	109
Тула	103	107
Тывынь	107	112
Удмурт	104	116
Ульяновск	106	114
Хабаровск	109	114
Челябинск	102	107
Чечен-Ингуш	103	111
Чита	105	108
Чуваш	104	115
Якут	105	190
Ярославль	164	109

Ишчанган РСФСР-ниң улус ажил-агыйының бугу Чөвүлдесиниң ишти продукцияны бүдүрери чыл планын ажил күүсеткен. 1956 чыл-биле деңизерге бүдүрүлгези планы күүсеткени турар бүдүрүлгезиниң саям элден кызы-рылган болба-даа, улус ажил-агыйының Чөвүлдесинге чагырткан бүдүрүлгезиниң 19 хуузу 1957 чылда ниши продукцияны талазы-биле планын күүсеткен.

Чер-чер Советтериниң үлетпирү ишти продукцияны талазы-биле планын ажил күүсеткен болган эртен чыл-ды-биле деңизерге бүдүрүлгези 5 хуу көвүдээн. Моон-биле кады Архангельск, Амур, Кемерово, Пермь област-ларның чер-чер Советтеринге чагырткан бүдүрүлгези ниши продукцияны талазы-биле планын чедир күүсеткенин.

Республиканың үлетпирү бүдүрүлгези бугу министр-стер-воллары болгаш ведомстволары ниши продукцияны тала-зы-биле чыл планын 103 хуу күүсеткен болган бүдүрүлгези эртен чылдыгында 8 хуу ажырган.

2. 1957 чылда РСФСР-ниң үлетпирү—үлетпир продукция-ның дык хей чугула хейирлерин, оң иштинде: кара ме-таллургияны провадны, коксту, алюминийни, цинки, ти-таним, мөңгүн суун, ак-боргучуну, махлыбел концентрат-тарын, көмүр даш, нефть тывыжы, бензинни, дизельди одаар чүдүдү, минералдыг удобренелерни, аустерити болган калыңжиткен сода, кызыл волокнону, син-тетиктиг каучукту, автомобиль дугуйларын, өртүмээр тоор-заларын, 100 киловатт ажы күчүгү генераторларын, 100 киловатт чедир күчүгү электри хеледиринчилерин, транс-форматорларын, электри вакуум приборларын, дизельдер-ни, дарганнага-тапталга машиналарын, кимия дерилгезин, чык болган чийа автомобильдерин, шарик болган ролик подшипниктерин, тракторларын, трактор культиваторла-рын, кестирер машиналарын, картофель омуртук машина-ларын, кукуруза, свекла ажаар комбайнларын, цементни, кургак гипс шуктурканы, шиферни, чымчак шывын, канализацияны шой болган керемиктиг хоорсаларын бү-дүрүлгези планын ажил күүсеткен.

Улустун херексел баранынын: бугу-де ажим-бүгү өс-терни, ишти болган даштын хей кылыр трыоататы, хем болган кидис адиктерин, бугу-де ажим-бүгү шактар-ны, фотоаппараттарын, чадаг тергелерин, амыдыралга хер-регээр чөм соодар машиналарын, пизинно болган роль-ларын, саазымны, мал саржаан болган үнүш үзүн, чазы сүт продукцияны, колбаса кылгыларын, шампанское база виноград араанын болгаш өске-даа эл-чөм продуктуларын база үлетпир баранынын бүдүрери чыл планын ажил кү-үсеттинген.

Моон-биле кады РСФСР-ниң үлетпирү шой болган каң экидириниң, демир руда тывыжының, металлургия дер-илгезин, магистрал электростанцияларын, нефть аппарата-рын, нос аргым станоктарын, трактор саякаларын, свес ажаар комбайнларын, туубуну, элтеп алыр демир-бетон конструкцияларын болгаш кестерин, сөгтө шилни, дава-рымга машиналарын, бажык иштиң дооун сордуручугу-ларын болган хей чугур машиналарын, консерваларын, балык туларын болган продукцияны өске-даа чамдык хейирле-рин бүдүрери чыл планын чедир күүсеткен.

3. РСФСР-ниң үлетпирүгү күш-ажылың бүдүрүлгези 1956 чылды-биле деңизерге 1957 чылда 7 хуу, оң иш-тинде улус ажил-агыйының Чөвүлдесинге чагырткан бугу-рүлгезерге 8 хуу өскөн.

4. 1957 чылда кара металлургияның продукцияның кол-кол хейирлериниң бүдүрүлгези дараазында саннар-биле тодаргайттынып турар:

	1957 чылда бүдүргени	1956 чылда болаарга 1957 чылда хуу-биле
Каң—миллион тонна	29,5	103
Кара металлдарын провадны—миллион тонна	22,6	103
Калдан кылган хоорза-лар—миллион тонна	2,0	112
Көкс—миллион тонна	22,3	105
Демир руда—миллион тонна	35,0	105

Өнүг металлургияның продукцияны: алюминийни, цинки, магнийни болган магия экидирини, ак-боргуч-чуну, титаним болган мөңгүн суун бүдүрүп үндүрери кө-вүдээн.

1957 чылда Свердловск, Челябинск, Оренбург улус ажил-агыйының Чөвүлдесиниң бүдүрүлгези шойну. Челябинск, Пермь, Горький, Ростов улус ажил-агыйының Чөвүлдесиниң бүдүрүлгези—каны бүдүрери, Кеме-рово, Свердловск, Оренбург, Белгород улус ажил-агыйының Чөвүлдесиниң демир руданын тывыжынын планын чедир күүсеткенин.

Кара металлургияга кислородту херексел турган каңы бүдүрери өскөн. Марган суугуларын шойтугун бир дербес-

чын метриден-не каңы экидирип алыры көвүдээн. Элең хей бүдүрүлгезерде, оң иштинде Кузнецк металлургия ком-бинатында, Серов аттыг заводта дона суугуларын ажил-тыг хемчээлин ажиллаан экижөөн. Моон-биле кады чам-дык бүдүрүлгезер дона суугуларын ажилыг хемчээлин ажиллаарын баксырткан.

1956 чыл-биле деңизерге 1957 чылда ажилынарары күш-ажылынын бүдүрүлгези кара металлургияга 4 хуу, өнүг металлургияга 13 хуу өскөн.

5. Одаар чүгү үлетпирүгү продукцияның кол-кол хейирлериниң бүдүрүлгези дараазында саннар-биле тодар-гайттынып турар:

	1957 чылда бүдүргени	1956 чылда болаарга 1957 чылда хуу-биле
Көмүр даш—миллион тонна	270	108
Оң иштинде кокстаар көмүр даш	32	105
Көмүр даш брикеттери—миллион тонна	1,3	160
Славец—миллион тонна	—	4,0 99,3
Нефть—миллион тонна	74,6	122
Газ—миллиард кубометр	10,0	146

Эртен чылды-биле деңизерге бензинни бүдүрери 20 хуу, дизельди одаар чүдүдү—25 хуу көвүдээн.

Көмүр даш үлетпирүгү көмүр даш комбайнларын, көмүр даш кастары машиналарын, көмүр дашты болган порода-ларын чүдүрер машиналарын ажиллаан экижөөн. Көмүр даш шакталарына баштайгы казымшынарарын үеинде көмүр дашты чүдүрү каарын, белеткел ажилдарын үеин-де көмүр дашты болган породаларын чүдүрери механиз-таарын улам илай калбартыр талазы-биле, а ол ишкеш көмүр дашты буза шавар черлерге быжыгашканын-нын ча хейирлерин нештерип талазы-биле ажилдар чө-руттуган. Урадин, Чош Сибиряк болган Ираклы Чош чүдүтү бассейнеринде көмүр дашты баштайгы казым-шынының үеинде көмүр дашты чүдүрү каарын механиз-таарының доктааттыган ооналганыдан хожудан турар. Көмүр дашты гидравликага арга-биле чер алаанга казып алырын багай нештерип турар.

Бартаалакча агаарын болган газты тиртип үндүрүп тур-ган, пласталин болымшыны-биле нефть тывыжының деп-шигелген аргаларын нештерип нефть үлетпирүгүгү тур-гачүл турган. Оларын ажиллаанын күөсө-биле 1957 чыл-да 20 миллион тонна хире нефтин аам республикада бугу нефть тывыжының 27 хуузу алган. Нефть тывыжы ав-томатчылар талазы-биле ажилдар калбарган. Нефть сква-жиналарын дистанцияны контролючү болган бакары-галымын чаа схемалар болган приборлар нештерип турар. Ажилда болган шийчел өртүмөөшүнүн дүргө чедимшиги бедөн. Нефтин ажилдан кылыр заводтарга нефть ажилдан кылыр болган чиг-эти эркинээр талазы-биле установкаларын күчүгү ажиллаары экижөөн. Моон-биле кады күдү шынарарыг автобензинерин болган дүргө довар дизель одаар чүдүдери ан-даа элден хей саным-биле үндүрүп турар. Күгүрат нефть чиг-элинен бедне сортугү үстери алырын чаа чорудулаары сула неш-терип турар.

Торф үлетпирүгү торф тывыжын фрезер арга-биле алы-ры элден өскөн.

Одаар чүгү үлетпирүгү ажилынарары күш-ажылы-нын бүдүрүлгези 1956 чылды-биле деңизерге 9 хуу кө-вүдээн. Моон-биле кады бир ажилчына оонаштыр төчүр даш тывыжы 4 хуу, нефть тывыжы 15 хуу өскөн.

6. 1957 чылда РСФСР-ге электрэнергияны бүдүрүлгези 140 миллиард киловатт-шаг болган ийкше 1956 чылды-биле деңизерге 9 хуу көвүдээн. Районларын электрстан-цияларын гидроэлектри энергияны бүдүрери эң бедне темпалар-биле хөгжүп турган болган эртен чылды-биле деңизерге 64 хуу көвүдээн. Моон-биле холбаштыр районлар-ның электрстанцияларын электрэнергияның ишти бүдүрүлгезинде гидроэлектрэнергияны бот-десини 1956 чылда 15 хуу турганында 1957 чылда 22 хуу чедир кө-вүдээн.

Новозыбин болган Сибиряк районларыга электр-энергияны бүдүрүлгезин эң улуг өздөм чедип адын-ган.

Бүдүрүлгези чорудулаарын улам илай автоматчылар бол-ган телемеханикастар талазы-биле ажилдар РСФСР-ниң одалга-биле ажилдар электрстанцияларында гидроэлектр-станцияларына болган энергия системазыга үргүдүлгөп турган.

7. Машина туудушкуну үлетпирүгү, кезде ажил-агыйга болган транспортта херекет продукцияны кол-кол хейирлериниң бүдүрүлгези дараазында саннар-биле то-даргайттынып турар:

	1957 чылда бүдүргени	1956 чылда болаарга 1957 чылда хуу-биле
Металлургия дерилгези — муң тонна	77,1	84
Нефть аппаратуразы — муң тонна	49,2	122
Лампа дерилгези — миллион рубль	476	109
Өртүмээр хоорзалар — муң кезек	3,2	127
Гидравлика турбиналарын генераторлары — муң киловатт	1242	102
Улуг электри машиналары — муң кезек	2,8	112
100 киловатт ажы күчүгү элек-три хеледиринчилери — муң кезек	10,5	114
100 киловаттга че-дир күчүгү хеледиринчилери — муң кезек	10,55	110
Күштүг трансформат-торлары — миллион киловатт	13,4	106
Электри вакуум приборлар — миллион кезек	82,6	109
Бус котелдери — муң тонна бус-шак	38,6	96
Дизельдер—муң агы күштүг	4578	117
Демир кезер станок-тар — муң кезек	82,8	102
Дарганнага-тапталга машиналары—муң кезек	19,5	116
Аргым станоктар—муң кезек	14,3	107
Автомобилдер — муң кезек	473,8	107
Оң иштинде:		
Чык автомобильдери	350,2	104

Чык автомобильдер 113,6 116

Автобустар 10,0 108

Троллейбустар—кезек 451 119

Шарик болган ролик под-шипниктер—миллион кезек 231 109

Тракторлар—муң кезек 104 115

Оң иштинде тарылганы 33 120

Тараа комбайнлары—муң кезек 131 160

Свекла комбайнлары—муң кезек 4,5 113

Кукуруза ажаар комбайнлар— муң кезек 13,2 144

Тараа аргылаар машиналар — муң кезек 10 100

Слес култураларын ажаар комбайнлар—муң кезек 14,8 266

Трактор андыларын— муң кезек 47,9 98

Трактор саякалары — муң кезек 178 176

Тракторлар культиваторлары — муң кезек 178 138

Тракторлар-биле кестирер машиналар — муң кезек 46,3 171

Магистралдыг чык вагонлары — муң кезек 20,8 99

Магистралдыг пассажир вагонлары—кезек 1494 101

Экскаваторлар—муң кезек 6,9 132

Автогрейдер—муң кезек 1,9 130

Эң саймалгай чаа машиналарын болган дерилгезин бүдүрери чаа шийгелди алырыга улуг чедимшилер чедип алдыган.

Кубышев ГЭС-ке херекселер-биле делегейде эң улуг бол-ган ажиллаанын коэффициентни бедне эргилер калдымы-тыг гидротурбиналарын туруп кылган. Подольский ма-шина туудушкунууну Орджоникидзе аттыг заводта шапта 660 тонна бус үндүрүп күчүгү баштайгы котел агрегатты тургускан. 1957 чылда локомотив туудушкунууну бүдүрү-гелери паровозтарын бүдүрери соксаткан, тепловозтарын болган электровозтарын бүдүрериңче бүрүгү-биле шийгезе. Металлургия, көмүр даш, нефть, чийк үлетпирге, аш-чөм үлетпирге болган үлетпирүгү өске-даа адырларыга дер-илгезер эң бүдүрүчүгү металл кезер станоктарын, чаа машиналарын бүдүрери калбарган. Бүдүрүлгезерге автомат-чык шийгезе болган конвейер шуктурарын, автоматтыг бол

РСФСР-нің Төп статистика эргелелинц дыңнадынын төнчүзү

(Төңчүзү. Эгеи 2—3 арыннада).

аш-чөм үлөтүрүгө—8 хуу көздүз. Бөдө ажил-агытга 1957 чылда капитал салышкынар 1956 чылдазы-биле деңгээр 25 хуу көздүз.

Капитал салышкынарнын планы илтига-биле РСФСР, а ол ышкы республиканың ажил-агытнын талазы-биле 98 хуу күсөттинген, а тууг-эптеге ажилдарынын планы күсөттинген.

Капитал салышкынарнын планын РСФСР-ниң улус ажил-агыт Чөвүлдери, чер-чер Советтери, ведомстволары мынчаар күсөттинген:

	1957 чылда планын күсөттинген хууу	1957 чылда хуу, биле 1956 чылдазыга кампагыштыр
Улус ажил-агыт Чөвүлдери	98	108
Чер-чер Советтери	100,2	115
РСФСР-ниң министрстволары база ведомстволары	96	121

Капитал салышкынарнын планын Белгородтун, Курганьн, Бурскиниң, Липецкниң, Оренбургтун, Рязаньн, Тамбовтун экономикагит административгит районнарынц Улус ажил-агыт Чөвүлдери, Киров, Калининград, Чита, Ярославль областарының чер-чер Советтери болган РСФСР-ниң Хлеб продуктулар министрствозу дык чедир күсөттинген.

2. Чаа тудугларын, бар үлөтүр бүүдүрүлгелерин калбарканын болган чаарканын түнелинде улус ажил-агытнын бүү адырларына материал-техникгит базаны улам ынай быжылгалары боттангыр. 1957 чылда 450 чаа улуг үлөтүр бүүдүрүлгелер РСФСР-де ажилда эгелдөө.

Буйбешев ГЭС-ге 8 чаа агрегаттар 1957 чылда ажилда кырган, оң түнелинде үз ГЭС-тин күчүз 2,1 миллион киловатт четкен. Новосибирь ГЭС-тин баштайгы агрегаттары үлөтүргө токту берген. Иркутск ГЭС-тин чаа агрегаттары ажилда кырган. Сталинградтын болган Братскниң гидроэлектростанцияларының туугу чедилкиниг үргүчүлдөө. Одалга-биле ажилдар улуг электростанциялары 1957 чылда ажилда кыргалган.

Мартен суугу кара металлургия, коксугу батарея Нижне-Тагильдин металлургия комбинатында, прокат стансы Ново-Липецкниң металлургия заводунда, коксугу батарея—Череповецтин металлургия заводунда ажилда кырган, а ол ышкы демир руданың казар талазы-биле бүүдүрүлгелер ажилда эгелдөө.

Чаа-чаа шахталар болган разрезтер көмүр даш үлөтүрүнө туттунуулан.

Машина тудуунуң, өңүт металлургиянын, химия, нефть, ышкы үлөтүрлөргө бар бүүдүрүлгелеринге немиштер чаа бүүдүрүлгелерин немиш туткан болган бүүдүргө күчүлери ажилда кырган.

Туугу материалдарынын үлөтүрүнүң хөй санын бүүдүрүлгелери, ылангы Еманжельскиниң, Алексеевскиниң помет заводтары, Свердловскиде, Хабаровскиде, Ленинградтө демир-бетон конструкцияларының болган көсөткери туугу-туугу заводтары ажилда эгелдөө.

Аш-чөм үлөтүрүндө чаа бүүдүрүлгелер, оң иштинде: Белгородта, Бурскиде, Куйбышевте, Сталингорскиде, Сталинградта эң комбинаттары, Уваровскиниң чыгар заводу, сүттүн, саржаг-быштак кыларының хөй санын заводтары, хлеб заводтары, холодильниктер туттунган.

Оон-биле чергелештер, 1957 чылда бүүдүргө күчүлери ажилда кырганын планы үлөтүрүнүң чамды адырларында чедир күсөттинген. Тараа скелаттарын ажилда кыргар планын РСФСР-ниң Бөдө ажил-агыт министрствозу чедир күсөттинген.

3. Туугу индустрияларын улам ынайгы көгүздөө 1957 чылда үргүчүлдөө. РСФСР-ниң деңгээринде керээлгит организацияларын күсөткери туугу-эптеге ажилдарының кемчөөлөрү 1956 чылдазы-биле деңгээр 14 хуу улгаткан.

Экономикагит административгит районнарынц Улус ажил-агыт Чөвүлдеринын, чер-чер Советтеринин болган РСФСР-ниң Туугу министрствозунуң керээлгит организациялары 1957 чылда республикада керээлгит бүү туугу ажилдарының 72 хууун күсөткен. Керээлгит ажилдарын планын оо организациялар 1957 чылда мынчаар күсөттинген:

	1957 чылда планын күсөттинген хууу
Керээлгит организациялар:	
Улус ажил-агыт Чөвүлдери	101
Чер-чер Советтериниң оон иштинде:	102
Москваың кол туугу	101
Ленинградтын кол туугу	106
Москва областын кол туугу	106
РСФСР-ниң Туугу министрствозу	111

Туугу организацияларын быжылдар болган специализациялар талазы-биле ажил 1957 чылда үргүчүлдөө. Илчалажок, үрүмек туугу организацияларының саны ам-лаа хөй болуп арттышаан туурар.

4. Туугу күш-ажалдын бүүдүрүлгөү өрткөн чызын 10 хуу бөдөө. Туугу күш-ажалдын бүүдүрүлгөү бөдөө план күсөттинген.

Туугу болган эптеге ажилдарының бот-үнесин туугу организацияларын 1957 чылда чынгеткен. Ыдыг болза-даа, туугу бот-үнесин чынгетир талазы-биле планын оодалга чедир күсөттинген.

V. АЖЫЛЧЫНАРЫНЫҢ БОЛГАШ АЛБАН-ХААКЧЫЛАРЫНЫҢ САНЫ

РСФСР-ниң улус ажил-агытында ажилчынарынц болган албан-хаакчыларының чылда ортума саны 1957 чылда 34,2 миллион кижи, 1956 чылдазында бөдөөгө барык 1 миллион 400 муң кижи хөй болган.

РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлдениң чагырганында ажил-агыт ажилчынарынц болган албан-хаакчыларының саны РСФСР-ниң улус ажил-агытында ажилчынарынц база албан-хаакчыларының бүү санынц 85 хууу болуп туурар.

Күрүнө болган ажил-агыт эргелелинц органнарынц аппаратында ажилдакчыларының саны 1957 чылда өлөөн өсөзгөн.

Күш-ажал курларыларының системаның училышчелери база школаларын 1957 чылда 430 муң ажил кижи дооскан, оларнын аралында көдө ажил-агыттын 190 муң механикаторлары бар. Ол бүү доосканнар үлөтүргө, туугу-же болган көдө ажил-агытже ажилдап чоруткан.

Тус-тус бригада өрөдөлгөсүн артамы-биле, бүүдүргө черлеринц боттарында органиктаан курстарын болган школаларын даччыштыр 5 миллион ажыл ажилчынарынц база албан-хаакчыларының мергежил чыл дургузунда бөдөөкө болган оларны өрөткен.

VI. УЛУСТУҢ АМЫДЫРАЛ-ЧУРТТАЛГАЗЫНЫҢ МАТЕРИАЛДЫГ БАРДАЛЫНЫҢ БОЛГАШ КУЛЬТУРУГ ДЕНЕЛИНИҢ БӨДӨЗНИ

СЭП-ниң XX съездинде көрдүнгөн улуг хемчеглерин бүү Совет Эмгектинде ышкы РСФСР-ге боттангырнын түнелинде 1957 чылда улустуң амыдырал-чуртталгазының материалдыг чаалай байдалы болган культуругу денели улам ынай көдүрүлгө.

1. Эвөш салдыгы ажилчынарынц болган албан-хаакчыларының ажил төлөрин 1957 чылын январь 1-ден өткөзө бөдөөкө, олардан үндүртү тырттарын күш чөк бөдөөдүргө.

Кара металлургияның даг руда, металлургия болган көкө-химия бүүдүрүлгелерин ажилчынарынц болган албан-хаакчыларың база үлөтүрүң өске-ла адырларының чамдык бүүдүрүлгелерин ажилчынарынц кызырган ажил хүнүчө (чеи болган ады шакты) шилчери 1957 чылда боттангыр турган, илчарага ол шилчириникини ажилчынарынц болган албан-хаакчыларың ажил төлөрин кызырбай боттангыр турган.

Бот, улуг чөк болган өвүң ишти эвөш ажилчың, албан-хаакчы болган хамааттылардан, уругларың өске-ла хамааттыларча, а ол ышкы бот хөдөөкөндөр үндүртү тырттары 1958 чылдын январь 1-ден өткөзө күш чөк бөдөөдүргө.

РСФСР-ниң чөү өрткөн чызын күрүнениң күсөлү-биле пөсөбелери, ажилчынарынц болган албан-хаакчыларың соңдал камгалазын талазы-биле төлөп бериникинери, соңдал хандыргалазын талазы-биле пенсиялары, хөй уругларын болган бот иелерге пөсөбелери, өрөңкичилерге стипендиялары, халаз өрөңкиге болган мергежи бөдөөкө; медициналык халаз дуаламчыны, санаторийлерге болган ышкында балжынарды баар халаз база чыггөдөлгү путевкаларын болган өске-ла төлөп бериникинери болган чиггелелерин илтиги-биле 125 миллион рубль түңгө алган. Чөңгө төлөп бериникинере болган чиггелелер 1956 чылдын деңгээр 20 амыг хуу улгаткан.

1957 чылда чынгитке бидилкинере талазы-биле төлөп бериникинере бичелеткеннен чөңгүң орулгалары 1956 чылдын деңгээр 8 миллиард рубль көздөөн.

Ажилчынарынц, албан-хаакчыларың болган тараачынарынц акша орулгалары өске-биле холбаштыр чөңгүң ажалга кассаларың салышкынары 1957 чылда 9 миллиард рубль көздөөн.

Колхозтарың акша орулгалары бир колхозчу өрөгөге хамааштыр саянара, баштайгы мөдөөлериң бөүгөр амырты, 1957 чылда 1956 чылга дөмөдөөгө 6 хуу, а 1953 чылга деңгээр 2,3 каттап көздөөн. 1956 чылдан өгөздөө колхозчуларың ажилда алганы күш-хүнүңе оларга авас акша тысырын колхозтар калба-биле өгөздөө.

Колхозчуларың, ажилчынарынц болган албан-хаакчыларың ажил-агытларын күрүнөге көдө ажил-агыт продуктуларың ыявалда дужаларын 1958 чылдан өгөздөө күш чөк бөдөөдүргө.

2. Чуртталга тудушкунунуң хөжүлөсүнц дугайынд Совет Эмгектинде Коммунист партиясының Төп Комитетинц болган ССР-ниң Министрлер Чөвүлдениң Доктаалың Россия Федерациязынын улустары улуг хөй-эңт кирришкени-биле улуканнар. РСФСР-ге чуртталга тудушкунунуң калба программаны ажилдап кылган, ол программаны боттангыр болза чөккү 10—12 чылдарда чуртталга балжынарынц чедиме чорукту узуктар алганы бөр. РСФСР-де чуртталга тудушкунунуң хөмчөөлөрү 1957 чылда дык улгаткан, а доктаалтынц план амыр күсөттинген. 1958 чылдын планын күсөдиринге чуртталга тудуунда улуг аргалары тургускан.

1957 чылда РСФСР-ге (колхозчуларың болган көвөз интеллигенциянын туугу туугу тудушкунунуң санаваска) илтиги күш 32 миллион дөбөлчүн метр чуртталга балжынарынц туугу тургускан. Колхозчулар болган көдө интеллигенция 1957 чылда 400 мундан амыг чуртталга балжынарынц тутканнар.

Чуртталга тудушкунунуң планы 40 автономнуг республикаларга, крайларга болган областарга күсөттинген, илчарага: Коми, Марий, Умурт автономнуг республикаларга, Приморье крайга, Астрахань, Воронеж, Горький, Иваново, Иркутск, Кемерово, Киров, Курган, Омск, Рязань, Саратов, Свердловск, Сталинград, Тула, Тюмень, Ульяновск, Ярославль областарга план 105 хуу болган оон-ла амыр күсөттинген.

Чуртталга балжынарынц ажилда кырганын күрүнө планы 1957 чылда Москвага 105 хуу, Горькийге—112 хуу, Омскиге—113 хуу, Сталинградга—114 хуу, Донда Ростовка—115 хуу, Челябинскиге—119 хуу күсөттинген.

Горький хоорайнын үлөтүр бүүдүрүлгелерин ажилчынарынц болган албан-хаакчыларының инцидентизм-биле чуртталга балжынарынц «улустун тудушкунунуң артамы-биле» эгелдөө тудушкунунуң республиканың дык хөй хоорайларының ажилчы чөңгөр дөкчөөн. 1957 чылда «улустун тудушкунунуң артамы-биле» РСФСР-ге илтиги шалуу ийи миллион дөбөлчүн метр чуртталга балжынарынц туттунган.

3. Күрүнө болган кооператив саданының (хөргөлччилер кооперациязының комиссиягы салтын санаваска) үрүмкөтө садар бараан саарыггазы 1957 чылда 388,6 миллиард рубль болган болган 1956 чылга деңгээр, деңгөшкөргөн өрткөтөгө, планда көрдүнгөн 10 хууга улуг 13 хуу улгаткан. 1956 чылга көрө, чөңгө 43,7 миллиард амыг рубльдин бараанын саткан. Хөргөлччилер кооперациязында комиссиягы салдыгының саарыггазы 3,9 миллиард рубль болган.

Үрүмкөтө садар бараан саарыггазының чыл планы РСФСР-ге хуусаа бөтинде күсөттинген. 1957 чылдын дургузунда бараан саарыггазының чыл планы 102 хуу күсөттинген. Чөңгө планда амыр 7,7 миллиард рубльдин бараанын саткан. РСФСР-ниң Салды министрствозу үрүмкөтө садар бараан саарыггазының чыл планын 4 миллиард рубльге, Россия Федерациязының хөргөлччилер илтигели — 1,9 миллиард рубльге амыр күсөткен.

Көдө черлерге салдыгын чоруду туурар хөргөлччилер кооперациязынын үрүмкөтө садар бараан саарыггазы бөик тешир-биле хөжүп турган. 1956 чылга деңгээр 1957 чылда хөргөлччилер кооперациязынын үрүмкөтө садар бараан саарыггазы 16 хуу улгаткан. Комиссиягы өгөдөргө үндөшлөө садары-биле колхозтарың болган колхозчуларың дужалары көдө ажил-агыт продуктулары хөргөлччилер кооперациязынын садары дык улгаткан. Комиссиягы салдыгының саарыггазы 1956 чылга деңгээр 1957 чылда деңгөшкөргөн өрткөтөгө 33 хуу өскөн. Илчалажок

комиссиягы салдыгын улам ынай хөжүлөргө бүү бөдөөдүргө аргаларын хөргөлччилер кооперациямы амыггап ышкылаан.

РСФСР-ниң илтигинц чөмөннөлгө черлеринц үрүмкөтө садар бараан саарыггазының чыл планы амыр күсөттинген, илчарага Архангельск, Калининград, Иваново, Владимир, Чита, Амур, Сахалин областарга болган Коми АССР-ге илтигинц чөмөннөлгө черлеринц 1957 чылдагы саарыггазының планы дык чедир күсөттинген. 1956 чылга деңгээр илтигинц чөмөннөлгө черлеринц бүүдүрүлгелеринц саарыггазы 5 хуу улгаткан.

Күрүнө болган кооператив саданыга кол аш-чөм болган үлөтүрү барааннарынц салгылашкынын улгаткан. Аш-чөмниң дык хөй бөик шынарлыг продуктуларын болган культура-амядыралың база ажил-агыт барааннарынц садары дык өскөн.

1956 чылга деңгээр чөңгө өт, колбаса кылыгыларын болган өске-ла эңт продуктулары саары 14 хуу, мал саржаа—6 хуу, сүт болган сүт продуктулары—25 хуу, дагга чүчүггалары—18 хуу, сыр-быштакты—14 хуу, балык продуктулары—10 хуу, чирчиң—7 хуу, кондитер кылыгылары—6 хуу, шайың—12 хуу, ногааны—3 хуу, чикитерин салгылаары 40 хуу улгаткан.

1957 чылда чер-черге бүүдүргөн барааннарынц салдыгы кирери өскөн. Хөргөлччилер кооперациямы колхозторун болган колхозчулардан өттү, сүттү болган сүт продуктуларың, дагга чүчүггаларын, үнүш үтү, кавтөфелын болган ногааны 1956 чылга бөдөөгө 17 хуу хөйну салгы алган. Бүүдүрүлгелерин болган организацияларын дуалал ажил-агытларында мал ажилчынын продуктуларынын, картофкы дин болган ногаанын салдыгы кирери 18 хуу улгаткан.

Аш-чөм эвөс барааннарынч чөңгө садары мынчаар улгаткан: дүткөн кылган пөстерин—20 хуу, торгу пөстерин—18 хуу, көвөп-саазындап кылган пөстерин—5 хуу, хөйлөрдөп кылган пөстерин—22 хуу, даштык болган иштиги кеңти—18 хуу, трикотаж кылыгылары—23 хуу, өр, хөдөөнө улустары—12 хуу, хөм пикиртери—19 хуу, режина пикиртери—8 хуу, ядыс илтигери—2 хуу, чүнар сааваны—7 хуу, мебельы—15 хуу, хол шактары—30 хуу, даараныр машиналары—19 хуу, чөм соодар машиналары—37 хуу, хөп чүур машиналары—1,8 каттап, доооң сордурар машиналары—1,5 каттап, фотоаппараттары—5 хуу, мотоциклдерин—10 хуу, чадаг тергелерин—16 хуу, телевизорларын—9 хуу.

Чөңгө болган колхозтарга бүүдүргө-ажыл-агытга хөргөлч барааннарынц саары—19 хуу, чымчак шыгытын—13 хуу, соңга шилни—15 хуу, кагазын—10 хуу улгаткан.

Улустуң хөргөлч барааннарынц саары дык улгаткан болжож хөвөң-саазындап кылган пөстерге, хөм пикиртерге, оттулар чүүлөгө, туугу материалдарыга чөңгүң хөргөлч чөүтө хандыргынаан турган. Илтигит чуртталга тудушкунунуң калбарканы-биле чөңгүң мебельге негеделин четпес хандырып турган.

4. 1957—58 өрөгөдөгө чылдында РСФСР-ге өрөгөдөлгөн бүү-ле хөвөңлөрү-биле 29 миллион хире кыжың хаара туткан. Илтиги билигитиң школаларының саны 1956 чылга деңгээр 900 школа, а өрөгөңкичериң саны—425 муң кижи немежи көздөөн. Оон-биле кады школа-интернаттарың болган оларга өрөгөңкичериң саны барык-ла ийи катта өскөн. 1957 чылда ортума школаларын 828 муң кижи дооскан, азы 1956 чылдазында 39 муң кижи хөй болуп туурар.

СЭП-ниң XX съездинин илтигилерин бөүгөр даалгалыг өрөгөдөлгө болган көжөң өрөгөдөлгө улам хөжгөн. 1957 чылда бүүдүргөлгөн чарыкпайн көжөң болган даалгалыг өрөгөр дөңи база тускай ортумак өрөгөдөлгө черлеринге, ажилчың, көдө амыктарың илтиги болган школаларыңа болган улуг улустуң школаларыңа өрөгөр турганнарын саны 2,2 миллион кижи болган, оон иштинде даалгалыг болган көжө өрөгөр дөңи өрөгөдөлгө черлеринге 595 муң кижи, азы 1956 чылдазында 39 муң кижи хөй, көжөң болган даалгалыг өрөгөр ортумак тускай өрөгөдөлгө черлеринге—463 муң кижи өрөгөр турган, ол дөңгө 1956 чылда өрөгөр турганнарынц санында барык-ла 44 муң кижи амыр туурар.

Дөңи болган ортумак өрөгөдөлгө черлери (даалгалыг өрөгөр черлери кирештеринге) 1957 чылда 450 муңтан амыг авык тускай өрөгөдөлгө черлери бөдөөкө үндүргөн. Эрткен чылын дөңи өрөгөдөлгө черлеринц хүндүскү салбырларыга хүлөө алган студенттериниң составында ортумак өрөгөдөлгө черлери дооскан соңдал практика ажил стажтыг амыклар 29 хуу болуп туурар. Россия Федерациязынга — 1957 чылда Башкыр АССР-де, Дагестан АССР-де, Кабардин-Балкар АССР-де болган Мордья АССР-де күрүнө университеттери амыктынгылаан.

Россия Федерациязыга өрөгөдөлгө чаа төвүң—ССР-ниң Эртемнер академиязынын Сибирь салбырын организациялары эгелдөө.

1956 чылга деңгээр солуннарынц бир утга үнер дугалары барык-ла 5 хуу, журналдарын дугалары—10 хуу хөй көздөөн. РСФСР-ге 1957 чылда ном үндүрер улуг «Советская Россия» болган «Детский мир» деп черлери органиктап тургускан.

Кино көргөзөр черлериң саны 1956 чылга деңгээр 1957 чылдын төңчүздө 5 муң көздөөн болган 45 муңга четкен.

РСФСР-ге 1957 чылда 922 миллион номнарынц азын-бүрү хөвөрүн 223 муң амыг библиотекалар турган.

1957 чылдын чайымында 4 миллиондан амыг бичпи уруглар болган элөөди уруглар пионер лагерлеринге, уруглар санаторийлеринге, өксүрүскя-турист базаларында илтигит чуртталга турган.

ВАСИШИНГТОН. (СЭТА). Хөдөлгөшкениң чүгөздөөлөрү деп дыңнадымда айткан. Нью-Йорк. (СЭТА). Америка эдеринчи дугайында дыңнадымда Юнайтед Пресс агенттели Совет Эмгекти өрөгөдөлгө черлериң «деңизиниң талазы-биле мурунчү чоруп турар» деп айткан. «Ийги орүс эдеринчи ылгамчы улуг 1118 фут деңгээл турда «Шинчелекчи» чедир ракетаны-биле кады чүгө 30,8 фут болуп турар-дыр. Оон дуржу бирги совет эдеринчи безин 184 фут амыг деңгээл болган» деп ол агенттед чөри бижөөн.

Нью-Йорк. (СЭТА). Ассошиейтед Пресс агенттелинц Вашингтонда корреспондентиниң дыңнадымында илереп турган бөүгөр амырты, дээр делегемиче эдеринчи салып үндүргөн «Юнайтед-С» деп ракетаның конструктору болза дайын өлөңдө Германияга «Фу-1» болган «Фу-2» деп ракеталарын тургускан немец өрөгөдөлгө доктор Вернер фон Браун болуп турар (оон-биле кады ракета техниказының 30 немег тускай өрөгөдөлгө ажилдап турар.—Таймыр Ред.). Вернер фон Браун биле кады Айова штатта университетте Деймс Ван Аллен болган Калифорнияда технология институтунда доктор Уильям Пикеринг база ажилдап турганар.

танып азы чайгы үесе уруглар садтарыг, уруглар бажынарлыг болган уруглар асылдеринг чайлаг черлерге үнүп чороннар.

1957 чылда чөңгө медицина дуаламчымы улам ынай өкчөп, хөжүп уламчылап турган. Эмгекчелерин, санаторийлерин болган кады камгаламын өске-ла албан черлериниң четкинц калбарган. Эмгекчелерин албан черлеринде оруннарын саны 1956 чылдазында чаа тудушкунуң күсөлү-биле-лаа, өске бажынарын ажилдазының күсөлү-биле-лаа 40 муң өскөн. Эмгекчелери болган полклиникалары медицина аппаратурамы-биле болган хөргөлччилер-биле дериря өкчөжөн. Санаторийлерде оруннарын саны барык-ла 4 муң көздөөн. 1956 чылдазында өмчилерин саны 10 муң өскөн.

Ие, чаштын кадың камгалаарыңа мурунда чылдардыг ышкы улуг ичөөнгейи салып келген. 1957 чылда уруглар асылдериниң, уруглар садтарының, хөргөлччилер болган консультацияларының четкинц калбарган. Уругларын доктаамал асылдеринде оруннарын саны 53 муң көздөөн. Чырымдыкынын, культураның, кады камгаламын албан черлеринц тудушкунуңа капитал салышкынар 1956 чылга деңгээр 20 хуу улгаткан болуп турар.

1957 чылда чүгө күрүнө акша-хөргөлччилеринц күсөлү-биле 300 муң амыг кижи өрөгөр илтиги билигитиң школаларын, 20 муң кижиң чыттырып өмөдир эмгекчелери болган полклиникаларын, хөй уруглар садтарыңа чаа асылдери тудуп тургускан. Чаа театрларын, кинотеатрларын, клубтарын, библиотекарлары болган культура-чырымдыкынын өске-ла албан черлериң тудуп тургусуулан. Илчалажок чырымдыкынын, культура болган кады камгала албан черлериң 1957 чылда ажилда кырган дөң планы чедир күсөттинген.

5. Хоорайларга, ажилчы суурларга болган көдө район төптеринге чаа коммунал бүүдүргө черлериң тудуп тургусуулан. Чер-чер Советтериниң коммунал тудушкунуңа күрүнениң капитал салышкынары 1956 чылга деңгээр 1957 чылда 29 хуу улгаткан. Күрүнениң капитал салышкынары-биле чергелештир республикаларын болган чер-чер бөдөөкөтөргө күсөдөлгө үнелиде илчөөн немеде орулгаларын күсөлү-биле улуг капитал ажилдарын чоруткан.

1957 чылда чаа четкелериниң тудушкунунуң, чуртталга бажынарын болган коммунал бүүдүрүлгелерин газдаларының талазы-биле ажилдарын үргүчүлөп чоруткан. Воронежте, Иркутскиде, Калининде, Пермьде, Подольскиде, Таганрогта, Бабушкинда, Зеленогорскиде, Тушинода болган өске-ла хоорайларда чуртталга бажынарын чаа газчыткан. РСФСР-ниң хоорайларыңа чылдын дургузунда 130 муң кварталарын газчыткан.

Эрткен чылын Амурда Комсомольскиге трамвай шимчөөшкени, Новосибирскиге троллейбус шимчөөшкени чаа ажил-тынган. Москвага, Казаньга, Калугага, Куйбышевке, Саратовка болган өске-ла хоорайларга чаа троллейбус шугуналарынын тудушкуну үргүчүлөп турган. Горькийде, Орджоникидзе, Орскиде, Омскиде, Сталинградта, Ульяновскиде, Хабаровскиде болган өске-ла өлөөн хөй хоорайларда трамвай орукларынын узун дургузу улгаткан. Хоорайнын троллейбус паратында 262 машиналар, трамвай паратында 558 вагонар, метрополитенге 70 вагонар, автобус паратында 2,4 муң машиналар болган такса-мотор паратында 2,4 муң чикри машиналар неметкен. Хоорайнын бүү транспортун хөвөрүлгө пассажирылөр хөвөрүтүрү 1956 чылга деңгээр 18 хуу улгаткан.